

Matrikel 1664 (MA).

Matrikel 1662 (RA).

Indsendte Jordebøger 1661 (RA).

Kopskatte-Mandtal 1660 (RA).

Præsteindberetninger 1657 og 1651 (RA og LA).

Ekstraskatte-Mandtaller 1646—1600 (RA).

Lensregnskaber og -jordebøger 1660—1600 (RA).

Stednavneudvalgets topografiske Samling før 1513 (endnu kun færdig til 1450).

STEDNAVNEUDVALGET.

Beretning om Virksomheden i Aarene 1919—23.

I »Fortid og Nutid« har der tidligere været trykt Beretninger om Udvalgets Virksomhed, saaledes i II p. 143 flg. om Etableringen af Udvalgets Kontor og Arkiv, og i II p. 222 en Meddelelse om Udvalgets Virksomhed 1919, jvfr. III p. 14 flg., hvor der i anden Forbindelse siges lidt om Arbejdet med de sønderjyske Stednavne. Det vil derfor være naturligt, om der ogsaa paa dette Sted gøres Rede for Samlingernes Vækst i den senere Tid, saa meget mere, som Lokalhistorikere i stigende Grad finder Vej til dem og faar Forstaaelse af deres Betydning.

Den topografiske Samling. Den vigtigste af Samlingerne, den topografisk ordnede Navnesamling (se Fortid og Nutid II p. 144) er blevet meget forøget. Før det første er dens Rammer udvidede, saa at flere Landsdele er inddraget heri; herunder maa særlig nævnes *Sønderjylland* og *Færøerne*. Da det i Anledning af Genforeningen blev en praktisk Nødvendighed at faa udarbejdet en Retskrivningsliste over Stednavnene i Sønderjylland, satte Kontoret en Tid lang al Kraft ind paa Indsamling af sønderjysk Arkivstof til Belysning af Navnenes Historie (se Fortid og Nutid III p. 14 flg.), og den topografiske Samling for Sønderjylland blev derved dannet; den omfatter Landet lige ned til Slesvigs gamle Sydgrænse. Grundlaget er noget forskelligt fra det, man i den øvrige Del af Samlingen har anvendt; medens man ellers har lagt Ma-

triklerne til Grund for at faa alle Bebyggelser med, havde man ikke paa det daværende Tidspunkt Adgang til de sønderjyske Matrikler (der for øvrigt ogsaa er tyske), og gik derfor ud fra Trap's Slesvig 1—2, og benyttede af andre nyere Kilder saavel tyske som danske Generalstabskort, Videnskabernes Selskabs Kort og Mejers Kort fra 1648, Topografier som Danske Atlas og Danckwert, desuden en Række ældre Jordebøger og Skattelister fra 16.—18. Aarh., som findes i Rigsarkivet. Den færøske Samling er udarbejdet paa Grundlag af forhaandenværende Kortmateriale (saavel Generalstabens som ældre Kort), Jordebøger og Topografier.

Men foruden at inddrage større Omraader under Samlingen har man arbejdet paa at føre denne videre. Efter at Udskrivningen af Kartoteksedlerne fra Udvalgets middelalderlige Diplomatarium for Tiden indtil 1450 var tilendebragt (jvfr. Fortid og Nutid II p. 146), begyndte man i 1918 paa at ordne disse efter Sted og at indskrive dem i den topografiske Samling. Dette Arbejde varede henved 3 Aar, samtidig blev dog for Sønderjyllands Vedkommende Kartoteksedlerne (ca. 12,000) baade udskrevet af Diplomatariet og indførte i den topografiske Samling, saaledes at denne Afdeling egentlig blev først færdig, hvilket af praktiske Grunde var nødvendigt.

Først efter at disse middelalderlige Former er indført paa deres Plads i Samlingen, er denne i Stand til at fyldestgøre de Krav, man stiller til den, nemlig paa en overskuelig Maade at oplyse om hvert enkelt Stednavns Historie og Udvikling ned gennem Tiderne. Tager man en »Hovedliste« fra den topografiske Samling for sig, vil den oplyse om, hvorledes Navnet har været skrevet fra de ældste Tider og til 1450, og derefter fra 1600 og ned til Nutiden. Et Spring findes endnu fra 1450 til 1600, men man venter med Tiden at faa det udfyldt, hvorom senere. For Lokalhistorikeren vil Hovedlisten være en Nøgle, som giver Adgang til mange Oplysninger. Hver af de anførte middelalderlige Navneformer er nemlig citeret med Aar og Dato, hvis den hidrører fra Udvalgets Diplomatarium, og desuden med forkortet Bogtitel, Bind- og Sidel, hvis den hidrører fra en trykt Jordebog eller Arkivregistratur. Ved at slaa efter paa disse Steder vil man let finde selve Kildens Oplysninger, og et grænseløst Eftersøgningsarbejde er sparet.

Det har dog ikke, trods det, at særlig Umage har været anvendt, været muligt at faa stedfæstet alle de Navne, som er overleveret fra Middelalderen. De, som ikke har kunnet bestemmes, staar som en særlig lille »Rest« foran i hver enkelt Kartotekskuffe, og det hænder ogsaa, at man ved senere Undersøgelser finder ud af Stedets rette Beliggenhed, hvorefter Sedlen gaar paa Plads. Men selv om Fejltagelser ogsaa er indløbet hist og her, tør man dog nok sige, at det her er lykkedes at bestemme mange af Dokumenternes Stednavne, som hidtil har staaet med Spørgsmaalstegn i de paagældende Publikationers Register; Forholdet er nemlig det, at alene den Omstændighed, at man har kunnet sammenordne hele Stoffet paa en Gang, har gjort, at »tvivlsomme« Sedler rent mekanisk er bragt sammen med ligelydende Sedler, som har kunnet bestemmes, hvorved de tvivlsomme undertiden er »gaaet paa Plads« af sig selv, og andre er blevet bestemt paa en Maade, der betyder en Rettelse, naar der ses hen til Registrerne over tidligere udgivne Diplomsamlinger.

Diplomatariets Udvidelse. Efter at man var blevet færdig med Indordningen af Materialet for Tiden indtil 1450, blev det overvejet, hvorledes man kunde føre Arbejdet videre. Man vedtog da i 1921 efter Forslag af Rigsarkivar Erslev foreløbig at føre det ned til 1513. Arkivar i Rigsarkivet, Dr. phil. William Christensen, forbereder nemlig Udgivelsen af en Fortsættelse af Repertorium, hvorved dette Værk fortsættes netop til 1513, og har som Forløber for dette udsendt sin Udgave af Missiver fra Chr. I. og Hans' Tid. Ved Velvilje fra Dr. Christensens Side er det blevet Udvalget tilladt at foretage Stednavneexcerpter fra de mange Tusinde Afskrifter af Originaldokumenter, han har liggende som Materiale til Fortsættelsen af Repertorium. Disse Navneuddrag er blevet foretaget i Aarene 1921—23, og Arbejdet hermed er omtrent færdigt. Endvidere er »Regesta« 1450—1513 udklippet, og man har exciperet Stednavnene af de Dokumenter, der henvises til heri, for saa vidt det ikke har været muligt at faa dem til Udklipning og Opklæbning. Det hele Arbejde med Tilvejebringelsen af dette Stof er nu paa det nærmeste tilendebragt. Forøgelsen er meget betydelig; medens Diplomatariet for Aarene 1085—1450 fylder 56 Arkivkasser, fylder Aarene 1451—1513 40 Kasser. Man vil nu

med det første gaa i Lag med at udskrive Sedler paa Navnene heri (iøvrigt er der allerede udskrevet over 18,000 Sedler fra Registraturer, Jordebøger m. m. fra Tidsrummet 1450—1513), og naar dette er tilendebragt, vil et meget betydeligt Tidsrum af Danmarks Historie være gjort lettere tilgængeligt saavel for Stednavneforskningen som for topografiske Studier i Almindelighed. Det Arbejde, der gøres for at bestemme Stednavnenes rette Plads, vil ogsaa komme Dr. Will. Christensens Værk tilgode, idet Sedlerne vil kunne bruges ved Udarbejdelse af Registret til dette.

I Fortsættelsen 1450—1513 er der ikke, som tidligere, blevet excerperet Personnavne, uden hvor disse skønnedes at være af Betydning for den rette Bestemmelse af Stednavnets Beliggenhed. Endvidere har man i geografisk Henseende holdt sig nøje til det egentlige Danmark, med hele Slesvig, Skaane, Halland og Blekinge, og i Regelen til Breve, der arkivalisk set hører hjemme paa disse Omraader; endda er en Del Stof af væsentlig udenrigspolitisk Art blevet udeladt. Udklippene af Regesterne til udskudte Breve er dog blevet gemt, og skulde det af andre Grunde blive ønskeligt at forøge Diplomatiets Omfang, vil det let kunne foretages.

Stednavne fra Skaane, Halland og Blekinge. For en særlig Bevilling paa 2000 svenske Kroner, meddelt Doc. Jöran Sahlgren i Lund og Sekretær Gunnar Knudsen af Vetenskaps-Societetet i Lund, i Forbindelse med en Bevilling paa 500 Kr., meddelt Prof. Frantz Dahl og Doc. Jöran Sahlgren, er foretaget Udskrivning af de Stednavne fra Skaane, Halland og Blekinge, som fandtes i Udvalgets Diplomatarium. Ved dette Arbejde, som er udført 1922—23, udskreves ialt ca. 12,000 Sedler, hvilke affattedes i 2 Expl., hvoraf Stednavneudvalget har faaet det ene, og Vetenskaps-Societetet i Lund det andet. Stednavneudvalgets Eksemplar henstaar i alfabetisk Ordning som en særlig Samling.

Lydskriftoptegnelser af Stednavne. I Sommeren 1920 blev hele Sønderjylland berejst, og alle de vigtigere Stednavne (By- og Gaardnavne m. v., som forekommer paa de tyske Atlasblade i 1 : 100,000) optegnet med Lydskrift. Tønder Amt berejstes af Lektor H. Egeberg-Jensen, Tønder; Aabenraa Amt af Adjunkt Anton Dein, Aabenraa, Sønderborg Amt af Lektor H. M. Jensen

i Sønderborg; Haderslev Amts østlige Del af Dr. phil. Viggo Brøndal og Amtets vestlige Del af Sekretæren, cand. mag. Gunnar Knudsen. Denne Optegnelse var kun en »Skumning«, i Lighed med, hvad der foreligger for hele Danmarks Vedkommende, og medtog kun de vigtigste Navne, det vil sige saadanne, som først og fremmest kommer paa Tale, naar Retskrivningsspørgsmaalet optages til Behandling.

Af dyberegaaende Undersøgelser (saadanne, hvor alle forefundne Stednavne lydskrives og kortlægges) kan anføres følgende. Paa Als er i 1921 ved Dr. phil. V. Brøndal paabegyndt et Arbejde af denne Art; foreløbig er dog kun et Par af de sydligste Sogne blevet gennemarbejdede, men det er Hensigten efterhaanden at behandle Øen i sin Helhed med samme Udførlighed som Samsø; til Belysning af Dansk Navneskik vil saadanne »Boringer« paa spredte Steder Landet over være af særlig Værdi, og det skønnes, at Als i denne Retning vil kunne yde særlig gode Bidrag. I Sommeren 1921 foretog Sekretæren og Dr. Brøndal en Rejse til Samsø for at foretage nogle supplerende Undersøgelser i Anledning af Udgivelsen af »Samsøs Stednavne«. — I 1921 afsluttede Lærer J. J. Ravn, Mølholm ved Vejle, sine gennem en halv Snes Aar for Udvalgets Regning fortsatte Optegnelser i Vejle Amt, efter at hele Amtet var færdigbehandlet; der foreligger her en meget omfattende Navnesamling, i mange af Sognene flere Hundrede Navne, nøjagtig indlagt med deres Numre paa Kort, og optegnede paa Kvantblade med saavel Rigsmaalsform som en Udtalebetegnelse i almindelige Bogstaver, undertiden i en grov Lydskrift. Lærer Ravn har gjort et omhyggeligt og samvittighedsfuldt Arbejde, som han fortjener Tak for, og Vejle Amt er nu blevet det, hvorfra de fleste Naturnavne kendes. I 1922 berejste stud. mag. (nu mag. art.) Knud Jensen Horns Herred paa Sjælland og optegnede her alle de Stednavne, han kunde finde, og i 1923 har Dr. V. Brøndal rejst en Del i Sønderjylland i Anledning af Arbejdet med de sønderjyske Marknavnes Retskrivning (hvorom senere). I øvrigt er Rejsearbejdet i de sidste Par Aar blevet reduceret lidt i Anledning af, at man har villet afvente Resultatet af Lærernes Indsamling, for senere fortrinsvis at kunne tage fat paa de Egne, der maatte tiltrænge det.

Lærernes Stednavneindsamling. Paa Finansloven 1921—22 havde Hr. cand. phil. Johs. Schrøder faaet en Bevilling paa 5000 Kr. til Forsøg paa Fremstilling af Hjemstavnskort, beregnede til Anvendelse ved Skoleundervisningen. Det var Planen at lade fremstille et særlig udarbejdet, historisk Kort over hvert enkelt Sogn, der ønskede det, og der blev gjort et Forsøg hermed (Øde-Førslev Sogn, Sorø Amt), hvor Udskiftningskortet lagdes til Grund, medens gamle Navne fra Markbogen 1682 ogsaa anførtes. Kortene var imidlertid for dyre at fremstille paa den valgte Maade, og J. Schrøder fik derfor af Ministeriet Tilladelse til at anvende Bevillingen til et andet, beslægtet Formaal, nemlig ved Lærernes Hjælp at faa foretaget en landsomfattende Optegnelse af alle kendte Stednavne, selv de allermindste og ubetydeligste. Planen blev drøftet og udarbejdet i Samraad med Udvalgets Sekretær, og Udvalget modtog Tilsagn om, at det Stof, der kom ind ved Indsamlingen, skulde indgaa i Udvalgets Arkiv.

Sagen forberedtes paa den Maade, at der gennem Bladet »Folkeskolen«, Medlemsblad for Danmarks Lærerforening, udsendtes et Opraab til den danske Lærerstand om at interessere sig for Optegnelsen af de »smaa« Stednavne — Navne paa Gaarde, Huse, Møller, Broer, Vadesteder, Vejstykker, Jordlodder, Høje, Enge, Moser, Kær, Kilder o. m. a., der kun kendes af en begrænset Kreds, ofte kun en Bys eller en enkelt Ejendoms Beboere. Der blev gjort opmærksom paa, at de rummer store kulturhistoriske Værdier, men er udsat for at gaa i Glemme, hvorfor de uopholdelig bør optegnes, og hertil paakalder man Lærernes Bistand, under Henviisning til, at Arbejdet vil kunne komme dem til Nytte ved Undervisningen i Hjemstavnslære, der vil kunne indlede en Hjemstavnsbevægelse af folkeopdragende Betydning, samtidig med at man derigennem gør sig fortjent af dansk Videnskab. Opraabet var underskrevet med 66 Navne, saavel Videnskabsmænd som Pædagoger og Politikere. Der stilledes i Opraabet i Udsigt, at der senere vilde blive udsendt Hjælpemateriale og Vejledning til hvert enkelt Sogn.

Opraabet fremkom i Eftersommeren 1921, og ved Juletid udsendtes det omtalte Hjælpemateriale, en Rulle Tryksager til hvert

Sogn i Danmark, adresseret til Førstelæreren ved Sognets Hovedskole.

Indholdet af en Rulle var følgende:

1) Et trykt Brev til Læreren (heri gaves nøjere Anvisning paa Kortets Behandling, Udfyldning, Tilbagesendelse, eventuel Overdragelse af Arbejdet til Trediemand).

2) 3 Eksp. af Opraabet til den danske Lærerstand.

3) 1 Eksp. af »Vejledning i Optegnelse af Stednavne«, af cand. mag. Svend Aakjær (12 Sider). En kortfattet praktisk Vejledning i Arbejdet med Sagen, med Anvisning til Benyttelse af en grov Lydskrift, som vil kunne bruges uden særlig fonetisk Uddannelse.

4) Et Skema til Optegnelse af Stednavne, et Folioark i Biskubeformat med trykt Hoved, i øvrigt linieret og delt i 3 Spalter, med Overskrifter: »Lydskrift«, »Skriftsprog«, »Bemærkninger«.

5) Et Kort over det paagældende Sogn. Dette Kort var udskaaet af Generalstabens Maalebordsblade eller Atlasmaalebordsblade i 1 : 20,000 og opklæbet paa hvid Karton. For Sønderjyllands Vedkommende benyttedes de tyske Maalebordsblade i 1 : 25,000. Ved Krigsministeriets Velvilje havde cand. Schrøder gratis faaet overladt et fuldstændigt Sæt Maalebordsblade over hele Danmark fra Generalstabens topografiske Afdeling, og disse var derefter blevet skaaet ud efter Sognegrænserne og opklæbede.

6) Et gummieret Adresseskilt, bærende Stednavneudvalgets Adresse og bestemt til at bruges ved Materialets Tilbagesendelse. Adresseskiltet bar Paaskrift om, at Forsendelsen *portofrit* kunde indleveres til Besørgelse; der er blevet truffet Aftale med Postvæsenet om, at Stednavneudvalget betaler Porto'en ved Modtagelsen, og at der saaledes ikke paalægges Meddelerne Udgifter af nogen Slags. Endvidere har Ministeriet for offentlige Arbejder givet Tilsladelse til, at Forsendelserne som Helhed betragtes som Tryksager.

Udsendelsen af dette Materiale var et meget stort og omfattende Arbejde, men Hr. Schrøder paatog sig at ordne det hele selv. Kortenes Udskæring og Opklæbning var vel nok det vanskeligste, og hertil kom, at der for flere Egnes Vedkommende maatte bruges ældre Maalebordsblade, som ikke bærer Sognegrænser; for at faa

disse udskaaet rigtig maatte Hr. Schrøder privat engagere nogle af Generalstabens Officierer. Denne Del af Opgaven løstes derved paa den bedste Maade. Ved Opklæbningen af Sognekortene deltog iøvrigt en Del af Mandskabet paa to københavnske Kaserneer, efter særlig Overenskomst. Da Kortene var færdige, skulde Udsendelsen foretages; Hr. Schrøder fik overladt Rigsarkivets Foredragssal til Arbejdsrum, og antog 10—15 Kontormedhjælpere til at besørge det fornødne. Disse udfyldte de mange Skemaer med Navne og Numre (Sogne-, Herreds- og Amts-Navne og -Numre efter Stednavneudvalgets Samlinger), skrev tilsvarende Skilte paa Kortene, skrev Adresser paa særlige Etiketter m. m., og pakkede endelig alle Forsendelserne. Det hele tog en Uges Tid, Stednavneudvalgets Personale hjalp til ved at bestemme de enkelte Sognekort (de forelaa nemlig udrevet fra deres Omgivelser, og det var ikke altid umiddelbart indlysende, hvilket Ørslev, Ørum eller Vinding man havde for sig), men i øvrigt besørgede det af Hr. Schrøder antagne Personale hele Udsendelsen. Uagtet det ikke var Folk, der havde særlig topografisk Indsigt, gik det hele dog glat; der skete kun ganske enkelte Ombytninger eller Fejltagelser, langt færre end ventet.

Udsendelsen af dette betydelige Materiale, herunder Trykning af Vejledninger, Skemaer m. m., Opklæbning af Kortene, Frankering af Forsendelserne o. lign., havde kostet Hr. Schrøder mere, end den omtalte Bevilling kunde dække, og Hr. Schrøder skød da Resten til selv, saa at Stednavneudvalget kunde modtage disse Indberetninger som en ubehæftet Gave.

Man havde fra flere Sider næret betydelig Skepsis mod denne Form for Indsamling, og man havde ment, at der ikke vilde komme Besvarelser fra ret mange Sogne. I Begyndelsen saa det heller ikke saa lovende ud; der kom ca. 50 Kort retur fra Lærere, som af forskellige Grunde ikke kunde have med Sagen at gøre. Men i Løbet af Vinteren 1922 kom ikke faa gode Besvarelser; omkr. 1. Maj naaede man det første Hundrede, og gennem Sommeren 1922 gik det stærkere; omkr. 1. November var man naaet 260. Vinterhalvaaret 1922—23 bragte Indsamlingen frem til 420 Sogne, og Sommeren 1923 til 480. Det havde jo oprindelig været Tanken at kunne afslutte det paa et Aars Tid, men saa længe

Resultaterne bliver ved at indgaa saa godt, vil der ingen Grund være til at holde op. Vi er ikke endnu naaet de 500 Sogne, men er nær ved; desuden foreligger der Løfter fra maaske et Par Hundrede Steder, og disse vil jo efterhaanden blive indfrieede. Men det er givet, at der er Indsamling i Gang i mange Sogne, fra hvilke vi endnu slet ikke har hørt, for der fremkommer stadig Indberetninger fra Steder, som Udvalget ikke har været i Korrespondance med. Her skal meddeles en Fortegnelse over de Sogne, fra hvilke der inden 1. Novbr. 1923 er kommet Besvarelse:

Frederiksborg Amt: Hornbæk. Søborg. Gilleleje. Valby. Vejby. Alsønderup. Strø. Frederiksværk. Slangerup Landsogn. Veksø. Slagslunde. Ganløse. Skuldelev. Selsø.

Københavns Amt: Torslunde. Kirke-Værløse. Fløng. Kirkerup. Gundsømagle. Særløse. Gevninge. Sonnerup. Kirke-Hyllinge. Gildebrønde. Solrød. Kirke-Skensved. Ørsted. Kimmerslev.

Holbæk Amt: Kalundborg By og Landsogn. Buttrup. Nørre-Jærnløse. Eskilstrup. Niløse. Tersløse. Svinninge. Stigs-Bjærgby. Gierslev. Drøsselbjærg. Raklev. Aarby. Udby. Bjærgsted.

Sorø Amt: Slaglille. Bjernede. Benløse. Allindemagle. Farendløse. Høm. Øde-Førslev. Terslev. Skt. Mikkels Landsogn. Hejninge. Sorterup. Ottestrup. Slots-Bjærgby. Lundforlund. Hemmeshøj. Skørpinge. Magleby. Omø. Fuglebjærg. Vallensved.

Præstø Amt: Sædder. Valløby. Haarlev. Himlingøje. Endeslev. Varpelev. Spjellerup. Fakse. Kongsted. Roholte. Tureby. Vester-Egede. Aversi. Bavelse. Næsby. Sandby. Rønnebæk. Næstelsø. Mogenstrup. Hammer. Everdrup. Beldringe. Ørslev. Øster-Egesborg. Keldby. Fanefjord. Nyord.

Bornholms Amt: Rønne Landsogn. Hasle. Allinge. Sandvig. Neksø. Knudsker. Nylars. Gudhjem. Ibsker. Bodilsker. Pedersker. Aaker.

Maribo Amt: Rødby. Vestenskov. Tillese. Landet. Ryde. Ringsebølle. Bandholm. Fæmø. Engestofte. Majbølle. Radsted. Musse. Øster-Ulslev. Godsted. Nykøbing. Stubbekøbing. Torkilstrup. Lillebrænde. Nørre-Alslev. Brarup. Systofte. Skelby. Aastrup.

Odense Amt: Kerteminde. Skt. Hans Landdistrikt. Stenløse. Verninge. Aasum. Rønninge. Rolsted. Nørre-Lyndelse. Nørre-Søby. Kølstrup. Agedrup. Marslev. Birkinge. Dalby. Stubberup.

- Skeby. Otterup. Østrup. Krogsbølle. Nørre-Højrup. Skovby. Haarslev. Sønderse. Kavslunde. Roerslev. Fjelsted. Balslev. Gamborg. Udby. Husby. Brænderup. Sandager. Holevad. Søllested. Dreslette. Helnæs.
- Svenborg Amt:* Svenborg. Tved. Sørup. Egense. Stenstrup. Turø. Bregninge. Landet. Birkholm. Strynø. Vester-Skerninge. Ulbølle. Vantinge. Heden. Svanninge. Lyø. Avernakø. Svindinge. Øksendrup. Ore. Gudme. Avnslev. Flødstrup. Ullerslev. Kullerup. Ellested. Søllinge. Sønder-Højrup. Aarslev. Rudkøbing. Hov. Bregninge (Ærø).
- Hjørring Amt:* Tværsted. Bindslev. Elling. Flade. Hirsholmen. Sindal. Astrup. Ugerby. Skallerup. Vennebjerg. Ørum. Hæstrup. Sejlstrup. Furreby. Tise. Saltum. Hune. Gøl. Lerup. Store-Vildmose.
- Tisted Amt:* Tisted. Hjortdal. Vestløs. Hansted. Nors. Torsted. Skjoldborg. Hundborg. Hassing. Stagstrup. Harring. Visby. Bodum. Helligsø. Hvidbjerg (Tyholm). Lyngs. Søndbjerg. Hvidbjerg (Mors). Øster-Assels. Tødse. Erslev. Alsted. Sønder-Draaby. Sejerslev. Ejerslev. Jørsby.
- Aalborg Amt:* Nørre-Sundby. Vor Frue Landsogn. Nørre-Sundby Landsogn. Horsens. Hals. Sønder-Tranders. Voldsted. Nøvling. Budolfi Landsogn. Frejlev. Nørholm. Gravlev. Aarestrup. Sønder-Kongeslev. Nørre-Kongeslev. Bælum. Astrup. Ravnkilde. Flejsborg. Rørbæk. Gislum. Fovlum. Farsø. Kornum. Løgsted. Vindblæs. Ovdруп. Farstrup. Lundby.
- Viborg Amt:* Resen. Tise. Roslev. Junget. Hjerker. Sæby. Balling. Kvols. Kobberup. Ørum. Gedsted. Fjeldsø. Ulbjerg. Fiskbæk. Bigum. Tjele. Læsten. Hornbæk. Rind. Hjermand. Øster-Velling. Helstrup. Vium. Sjørslev. Gødvad. Sinding. Gerning. Ajt. Granslev. Salle (Hovlbjærg Hrd.).
- Randers Amt:* Hobro By og Landsogn. Svenstrup. Dalbyovre. Raaby. Enslev. Kærby. Tvede. Linde. Dronningborg. Raasted. Støvring. Mellerup. Ølst. Værum. Ørum. Lavrbjærg. Galten. Voldum. Rud. Halling. Ørsted. Favsing. Avning. Nørager. Aarslev. Hørning. Lime. Skørring. Hammelev. Karleby. Voldby. Vigerslev. Rimsø. Fjellerup. Glesborg. Ørum. Nimtofte. Hyllested. Feldballe. Nødager. Kolind. Draaby. Knebel. Hornslet.

Aarhus Amt: Horsens. Aaby. Hasle. Kasted. Lyngby. Søften. Ølsted. Hadsten. Lading. Sabro. Skivholme. Harlev. Tranbjærg. Nølev. Tunø. Falling. Gosmer. Halling. Frue-Ring. Veng. Voel. Skorup. Hammel. Alling. Vorladegaard. Tyrsting. Linnerup. Yding. Taaning. Være. Nebel. Underup.

Vejle Amt: Vejle. Barrit. Vrigsted. As. Klakring. Skjolde. Glud. Hjarnø. Store-Dalby. Engum. Vindelev. Tyregod. Brande. Højen. Jerlev. Erresø. Bredstrup. Skærup. Pjedsted. Kolding. Eltang. Sønder-Vilstrup. Almind. Viv. Starup. Ødis.

Ringkøbing Amt: Heldum. Lomborg. Rom. Harboør. Engbjærg. Hove. Dybe. Trans. Nørre-Gørding. Bure. Rønbjærg. Gellerup. Sønder-Felding. Arnborg. Vinding. Vind. He. No. Tim. Bølling. Nørre-Bork. Hemmet. Lønborg. Oddum.

Ribe Amt: Ribe Købstad. Lunde. Jerne. Brøndum. Alslev. Nordby. Grindsted. Verst. Hjarup. Lindknud. Gørding. Jernved. Hjortlund. Obbekær. Vester-Vedsted.

Haderslev Amt: Tislund. Rødding. Lintrup. Hammelev. Frørup. Aller. Bjerning. Grarup. Hoptrup. Moltrup.

Tønder Amt: Skærbæk. Højrup. Emmerlev. Løgumkloster. Højst. Skast. Abild. Døstrup.

Aabenraa Amt: Kværs. Ensted. Uge. Asbøl.

Sønderborg Amt: Ullerup. Broager. Lysabild. Egen.

Færø Amt: Kollefjord. Svinø. Vaag. Sumbø.

Det overvejende Antal af Besvarelserne skyldes Lærere, men undertiden er Materialet blevet overladt til andre, som Regel til lokalhistorisk interesserede Mænd og Kvinder. Det har i mange Tilfælde voldet Optegnerne Vanskeligheder at arbejde med Lydskrift, som Vejledningen giver Anvisning paa, og mange har helt undladt at bruge den. Selv om de, der har brugt den, ikke alle har kunnet gennemføre den lige konsekvent og rigtigt, vil man dog i Regelen ved Hjælp af deres Optegnelser, i Forbindelse med et mere almindeligt Kendskab til den paagældende Dialekt, kunne faa et tilnærmelsesvis rigtigt Indtryk af, hvordan Navnet udtales paa Stedet, og herved er meget vundet i sproglig Henseende. Rubrikken »Bemærkninger« er blevet anvendt til lokalhistoriske Notitser, Oplysninger om Stedets Beliggenhed eller om Navnets Betydning. De lokalhistoriske Bemærkninger er tit meget righoldige;

ved mange Stednavne er der Oplysning om Ting, der tidligere har ligget paa vedkommende Sted, en Gaard, en Mølle, en Langdysse, eller Referater af Sagn, der knytter sig til Stedet. Undertiden sprænger Noterne de snævre Rammer og tager Form af Tillæg, hele smaa Afhandlinger om Stedets Historie. Alene den Omstændighed, at Smaanavnene er omhyggeligt kortlagte, vil give denne Samling en Betydning, som i Øjeblikket slet ikke kan overskues, men de lokalhistoriske Bemærkninger vil gøre den endnu mere interessant i Eftertidens Øjne, og den vil i topografisk Henseende sikkert blive sat i Rang med de berømte Præsteindberetninger fra det 17. og 18. Aarhundrede.

Der er nu ad denne Vej optegnet ca. 41,000 Stednavne — foruden ca. 2,000, om hvilke der er kommet Indberetning i Breve fra forskellige andre, som ikke direkte har deltaget i Indsamlingen, men af Interesse for Sagen sendt Udvalget Oplysninger. Tallet er meget stort, særlig naar det erindres, at det fortrinsvis er Navne, der ikke forud er kortlagte. Til Sammenligning kan anføres, at Registret til Trap's Danmark, 3die Udgave, indeholder ca. 24,000 Navne. Hver Sogneoptegnelse har da gennemsnitlig indeholdt mere end 85 Stednavne af den Slags, der er taget med her. Naturligvis er der meget stor Forskel paa Navnetallene fra de forskellige Sogne, og Sognene selv er jo ogsaa uhyre forskellige i Areal, jeg skal blot her anføre Navnene paa de Sogne, der har bragt over 300 Stednavne:

Broager (832), Brænderup (478), Egen (651), Helnæs (385), Hoptrup (719), Hornslet (345), Højst (346), Ibsker (449), Kongsted (480), Sejerslev (537), Skanderup (334), Taaning (323), Veng (594), Østrup (312).

Det er ganske interessant at se, at Sønderjylland hidtil har bragt de højeste Tal, det er et glædeligt Vidnesbyrd om, at de gamle Stednavne er mere trofast bevaret her; Marknavnene er saaledes stadig i Brug hernede, hvorom senere.

Spørgsmaalet er, hvordan man skal kunne faa denne Indsamling gennemført, naar Lærerne har ydet det, der kan ventes fra deres Side. Det har allerede meldt sig for de Steders Vedkommende, hvor Lærerne paa Forhaand har frasagt sig Arbejdet og sendt Materialet retur. I Sommeren 1923 skete der fra Udval-

get Henvendelse til de forskellige historiske Samfund om at være behjælpelig med at skaffe Optegnere i disse Sogne (det drejede sig om godt 50), og fra de fleste af Samfundene fik man ogsaa imødekommende Svar, og det lykkedes at faa Optegnelsen i Gang i Flertallet af disse Sogne. Enkelte af Amtssamfundene har ogsaa støttet Indsamlingen yderligere og bidraget til, at Arbejdet er gaaet godt frem mange Steder, hvor der har været Vanskeligheder til Stede. Det er Udvalgets Haab, at det ved fortsat Velvilje fra Amtssamfundenes Side og ved deres Bistand maa lykkes efterhaanden at finde Folk, der kan paatage sig Optegningsarbejdet i alle de Sogne, hvor det i første Omgang ikke lykkes at komme til noget Resultat ved Bistand fra Lærernes Side. Alleerede paa nærværende Tidspunkt maa det i Sagens Interesse anbefales, at man i de Sogne, hvor der intet er foretaget, fra lokalhistorisk interesseret Side tager Sagen op, træder i Forbindelse med Læreren, som har det tilsendte Materiale (Kort, Liste, Vejledning m. m.) liggende, og paa Grundlag heraf paabegynder Indsamlingen, eller, om det maatte foretrækkes, træder i Forbindelse med Stednavneudvalget. Er Kort, Lister og andet af det tilsendte ikke mere til Stede, vil nyt Materiale i Regelen kunne stilles til Raadighed fra Udvalgets Side.

Stednavnene i Skovene. Fra Bestyrelsen for Dansk Skovforening modtog Stednavneudvalget under 14. Aug. 1922 følgende Skrivelse:

Til Stednavneudvalget.

Dansk Skovforening tillader sig herved at henlede det ærede Udvalgs Opmærksomhed paa den Betydning, det formentlig vilde have at faa optegnet og bevaret de talrige Stednavne, der knytter sig til danske Skove, og af hvilke mange er af betydelig historisk og kulturhistorisk Interesse, idet de ofte giver værdifulde Oplysninger om Stedets tidligere Tilstand eller andre Forhold.

Foreningen føler sig saa meget mere foranlediget til at henlede det ærede Udvalgs Opmærksomhed paa disse Stednavne, som de mange Steder er ved at forsvinde paa Grund af, at de bruges mindre og mindre, efterhaanden som Skovene er blevet inddelte og planlagte, og man derfor mere og mere gaar over til at bruge Afdelingsnumre som Stedbetegnelse i Stedet for de gamle Navne.

Skovforeningen vilde se med megen Beklagelse paa, at disse Navne helt forglemtes, og vil derfor gerne, dersom Udvalget maatte beslutte sig til at tage den Opgave op, yde al mulig Hjælp og Støtte paa den Maade, man efter eventuel nærmere Forhandling med Udvalget maatte anse for den bedste.

Ærbødigst

C. W. Ahlefeldt Laurvig.

Som Følge af denne Henvendelse førtes der en Forhandling med Foreningen, under hvilken Udvalget repræsenteredes af Formanden, Prof., Dr. jur. Frantz Dahl og Sekretæren, og Foreningen af kgl. Skovrider G. Hauberg og Godsejer, cand. jur. S. Scaenius. Det vedtoges da at søge en Optegnelse iværksat gennem Forstvæsenet i alle større Skovdistrikter; Erfaringerne havde vist, at Lærerne ofte ikke havde faaet fat i Skovnavnene, og det mentes, at der netop gennem Forstmændene — eventuelt deres Arkiver — kunde komme meget frem. Et Opraab om at yde Bistand i denne Sag, underskrevet saavel af det af Dansk Skovforening og Stednavneudvalget nedsatte Fællesudvalg som af samtlige Medlemmer af henholdsvis Dansk Skovforenings Bestyrelse og Stednavneudvalget, blev offentliggjort i Tidsskriftet »Fra Skoven og Træmarkedet« for 1. Sept. 1923. Derefter udsendtes ved Dansk Skovforenings Sekretær, Forstkandidat O. Bondo, Materiale til samtlige større Skovdistrikter, bestaaende af:

1) Opraabet. 2) Skema til Optegnelse af Skovnavne. 3) Den Side 169 omtalte Vejledning i Optegnelse af Stednavne, af cand. mag. Svend Aakjær. Alle tre Ting udsendtes til hvert Distrikt i et Antal Eksemplarer, svarende til Antallet af Skovfogder i Distriktet. Med Hensyn til *Kort* udsendtes til samtlige Statsskove et Sæt Skeletkort, som var stillede til Raadighed af Direktoratet for Statsskovbruget; de private Skove fik Anmodning om at lægge deres egne Skeletkort til Grund, for saa vidt saadanne fandtes, eller tage en Kalke paa gennemsigtigt Papir til Brug ved Optegnelsen. For saa vidt Kortmateriale overhovedet ikke fandtes, tilbød Stednavneudvalget at stille Generalstabs-Maalebordsblade til Raadighed.

Denne Indsamling er nu godt i Gang, og dens Resultater ind-

løber daglig. Men den har jo kun været løbende et Par Maaneder endnu, saa man kan ikke rigtig overse, hvad den vil bringe. Der er kommet Indberetning fra følgende Skovdistrikter:

Aastrup, Berridsgaard, Egense Kloster, Egeskov, Eldrup, Eriksholm, Falsters Statsskovdistrikt, Fjeld, Fjellebro, Frederiksdal, Fussingø, Giesegaard, Gl.-Estrup, Gram, Havnø, Holckenhavn, Hovedskov, Kaiberg, Kalbygaard, Korsør Kommune, Linaa Storskov, Liselund, Løndal, Løvenholm, Matrups, Moesgaard, Oreby, Orenæs, Orupgaard, Rask, Rønningesøgaard, Rosenfeldt, Sandrumgaard, Sorø Akademis 2. Skovdistr., Stenalt, Valbygaard, Vemmetofte Kloster, Øllingsøgaard.

I alt er der herunder optegnet 1502 Stednavne, gennemsnitlig godt 40 Navne pr. Optegnelse, altsaa knapt Halvdelen af Gennemsnittet ved Lærernes Optegnelse. Men antagelig vil Gennemsnittet stige, naar der efterhaanden kommer Indberetning fra de større Skovdistrikter; det har, som naturligt er, mest været de mindre, som har svaret først. Det maa ogsaa erindres, at ikke mange af Skovene indtager saa stort Areal som et gennemsnitligt Sogns Omraade; set i Forhold til Arealet viser Skovene sig derfor at være særdeles rigtydende. Alt i alt ser det hele meget lovende ud, og vil utvivlsomt kunne afgive godt Stof ogsaa til Specialundersøgelser vedrørende Skovbrugets Historie og naturhistoriske Forhold i ældre Tid, foruden til Stednavnestudier i Almindelighed. Det skal fremhæves, at Dansk Skovforening ogsaa økonomisk støtter denne Indsamling, idet Foreningen har afholdt Udgifterne ved Fremstillingen af Opraabene samt ved Udsendelsen af Materialet til samtlige Distrikter.

Farvandsnavne. Kyst- og Farvandsnavne er et særligt, ikke uinteressant Omraade, der afgjort fortjener en særlig Behandling i Lighed m. f. Eks. Skovnavnene. Noget saadant er dog hidtil ikke blevet iværksat, men Udvalget har gennem Optegnere, der frivillig har meldt sig, faaet behandlet Farvandet Syd for Fyn (fra Fiskop ved Svenborg) og Sundet (fra Skovshoved), ligesom en Optegnelse fra Nordsjællands Kyst (Gilleleje) er i Arbejde; det nødvendige Kortmateriale hertil er godhedsfuldt blevet Udvalget gratis overladt af det kgl. Søkartarkiv.

Retskrivningsarbejdet. Udvalgets Hovedopgave er — ved Siden af den videnskabelige Virksomhed — at udarbejde Forslag til en fast Retskrivning af vore Stednavne, egnet til Indførelse i Administrationen. Der har gennem Aarene været arbejdet meget paa denne Sag; en Række Retskrivningsprincipper er blevet vedtaget i Udvalget, og paa Grundlag af dem er større Dele af Danmark blevet gennemgaaet for Landsbynavnenes Vedkommende, og Forslag til en efter Forholdene lempet fast Retskrivning af de enkelte Stednavne blevet stillet. Foreløbig har kun den i 1919 udsendte Fortegnelse over de sønderjyske Stednavne været til praktisk Nytte; en Liste over Sogne- og Trafiknavne for hele Landet er dog forelagt Undervisningsministeriet til Approbation.

Som Led i denne Virksomhed maa ogsaa betragtes den Hjælp, der fra Udvalgets Side ydes andre Institutioner ved Afgørelse af Navnes Retskrivning. Udvalget har ydet Bistand ved Udgivelsen af 9. Udgave af Postadressebogen samt ved den i 1920 udkomne midlertidige Postadressebog over de sønderjyske Landsdele, og ligeledes kommer Arbejdet Trap's Danmark til Gode. Særlig ved Generalstabens Kort udføres et ikke ringe Arbejde, idet Udvalgets Kontor nemlig efterhaanden gennemgaar Navnene paa de nye Kort, som fremstilles, og stiller Forslag om Rettelser, hvor der maatte være Grund til det. Det for Øjeblikket mest omfattende Retskrivningsarbejde er dog de sønderjyske Marknavne.

Den 9. Maj 1922 modtog Udvalget fra Landbrugsministeriet Anmodning om Bistand ved Fordanskningen af Stednavnene i de fra Tyskland udleverede Matrikuldokumenter, specielt i de saakaldte Parcelbøger («Flurbücher»). Dette Arbejde laa i umiddelbar og naturlig Fortsættelse af Udvalgets Normalisering af de sønderjyske By- og Stationsnavne ved Genforeningen; der blev derfor under 17. Maj givet et imødekommende Svar.

Et Prøvearbejde foretoges, og følgende Fremgangsmaade blev derefter under Forhandling med Matrikulsvæsenet fastslaaet som den mest praktiske: 1) Matrikulsprotokollernes Stednavne udskrives. 2) Stednavneudvalgets Samlinger gennemgaaes, og de deri indgaaede danske Former opføres som Paralleler. (I Tilfælde, hvor Optegnelsen fattes, vil særlig Undersøgelse paa Stedet eller skriftlig Forespørgsel være nødvendig, for saa vidt det drejer sig

om vanskelige Navne). 3) Der fastslaas en dansk Retskrivningsform. — Det praktiske Resultat af dette Arbejde skulde foreligge i Form af en Liste for hver Protokol, beregnet til Indklæbning i denne og indeholdende i 1. Kolonne de tyske Navneformer, i 2. Kolonne de tilsvarende danske; denne Liste skulde maskinskrives i 4 Eksemplarer til Anvendelse i Matrikulsarkivets Protokoller og Kort samt til Protokollerne i de sønderjyske Amtslandinspektørkontorer.

Da Arbejdet kunde forudses at ville tage lang Tid og lægge Beslag paa en betydelig Del af Udvalgets til Raadighed staaende Arbejdskraft, anmodede Udvalget 15. Sept. 1922 Undervisningsministeriet om at forhandle med Landbrugsministeriet om Tilvejebringelse af særlige Midler til Fremme af dette Arbejde — 2000 Kr. i Finansaaret 1922—23 og 4000 Kr. i det følgende —; ved Skrivelse af 25. Okt. blev dette Beløb stillet til Raadighed for Udvalget.

I den Tid, der siden er forløbet, er de omtalte forberedende Arbejder skredet frem paa følgende Maade:

1) Alle Parcelbøgers Navne er udskrevne, og da det ved en Sammenligning med en tidligere i andet Øjemed foretagen Udskrift af nogle i Landinspektoratet i Sønderborg opbevarede Protokoller viste sig, at den lokale Afskrift af Parcelbogen kunde afvige betydeligt fra den i Centraladministrationen anvendte (og undertiden være korrektere), besluttede man at konferere hele det udskrevne Navnestof, o. 46,000 Navne, med det i Lokalkontorerne foreliggende. Dette Arbejde blev i Juli 1923 foretaget af Dr. Brøndal i Sønderborg, Tønder, Aabenraa, Toftlund og Haderslev; det har paa ikke faa Punkter givet gode Rettelser.

2) Gennemgangen af danske Indberetninger er nu paa det nærmeste tilendbragt. Man har her særlig haft stor Nytte af en lang Række lokale Optegnelser, der omkring 1912 blev indsamlet af nuværende Amtslæge i Tønder, Dr. med. Lausten Thomsen, og som denne med stor Beredvillighed har stillet til Udvalgets Disposition. Ogsaa Lærernes Indsamling 1922—23 har her, som allerede omtalt, været af stor Betydning. — Med Hensyn til de desværre ret talrige Navne, som det paa Grundlag af dette Materiale ikke vel lader sig gøre at normalisere, har Udvalget gennem

Matrikulsvæsenet udsendt Spørgeskemaer. Disse bestaar af een Liste for hvert Ejerlav eller By (svarende til de tyske Kommuner); og Spørgsmaalene ordnes efter Kortdistrikter og Kortblade, saa at det paagældende Steds Beliggenhed altid kan bestemmes utvedtydigt. Listerne udfærdiges i 2 Eksemplarer, hvoraf det ene bliver paa det paagældende Amts Landinspektørkontor, medens det andet derfra udsendes til en i det paagældende Ejerlav stedkendt Mand. Udsendelsen af disse Skemaer er tilendebragt for Sønderborg og Tønder Amter og vil i Løbet af Aarets sidste Maaneder antagelig blive færdig for de to øvrige Amter.

3) Normaliseringen af alle Navne, der ikke frembyder særlige Vanskeligheder er vidt fremskreden, og i enkelte Tilfælde, hvor Matrikelvæsenets Arbejde (Omtegning af Kort) gjorde det ønskeligt, har Udvalget foretaget en foreløbig Normalisering.

Hvor hurtigt det samlede Resultat af Normaliseringsarbejdet kan foreligge, vil nu væsentlig afhænge af, i hvilken Grad Befolkningen viser Forstaaelse af Sagens Betydning og med Omhu og Fuldstændighed besvarer de udsendte Spørgsmaal.

Udgivervirksomhed. I Efteraaret 1922 udsendtes »Danmarks Stednavne« Nr. 1, Samsøs Stednavne. Heri er foruden Bebyggelsesnavnene alle Marknavne paa Øen gjort til Genstand for Behandling, og de 5 Sogne kommer derved op paa ca. 2000 Navne. Hensigten hermed var at vække Interessen for disse gerne oversete Smaanavne og vise, at ogsaa de er af en ikke ringe videnskabelig Betydning. Bogen skulde danne Indledningen til en Skriftserie, hvori efterhaanden de forskellige Egenes Navne kunde blive behandlede. Men det er i øvrigt ikke Hensigten at behandle alle Egne med denne Udførlighed; det vil blive uoverkommeligt; i Almindelighed vil man fortrinsvis behandle Bebyggelsesnavnene og de vigtigste Naturnavne og kun lejlighedsvis udsende Udgifter af samme Udførlighed som »Samsøs Stednavne«, der ligesom kan give Udsnit og Prøver af de forskellige Egenes Forraad af Smaanavne og illustrere Ejendommeligheder ved deres Navneskik.

Det er vedtaget som Nr. 2 at udsende en Behandling af Stednavne i Frederiksborg Amt, men i reduceret Omfang. Den vil blive sat i Arbejde, saa snart der opnaas Bevilling til Trykning af den, eller ad anden Vej skabes Mulighed for at faa den ud-

givet. Overhovedet ligger Udvalget med saa rige Samlinger, at man kunde tage fat paa Behandlingen af Bebyggelsesnavne i hvilken Egn det skulde være, og hvis man blot kunde faa bevilget en fast aarlig Sum til Trykning, kunde Udgivelsen ske regelmæssigt ved Siden af den øvrige Virksomhed.

Personale. Ved Stednavneudvalgets Kontor er fast ansat som Sekretær cand. mag. Gunnar Knudsen og som Assistent Dr. phil. Viggo Brøndal. Timelønnet Assistance er i Aarene 1919—23 ydet af følgende: cand. mag. Svend Aakjær, cand. mag. Jens Clausen og cand. mag. Helge Nielsen, samt af følgende studiosi magisterii (hvoraf flere har faaet deres Embedseksamen, efter at deres Virksomhed ved Kontoret var ophørt): S. K. Amtoft, J. G. Christensen, J. Duborg, Ernst Frandsen, Aage Houken, H. C. Huus, C. Jørgensen, A. Køcher, Chr. Matras, Gerda Nielsen, Kr. Petersen, Kaj Riedel, S. A. Rosenbach, P. Skautrup og N. Chr. Sørensen.

*

Til sidst kunde det maaske være paa sin Plads at skrive et Par Ord om Stednavneudvalgets Kontor som Institution. Det har været glædeligt at mærke, med hvilken stigende Forstaaelse og Interesse man beskæftiger sig med Stednavnestudiet i vore Dage. Amtsaarbøgerne indeholder nu næsten hvert Aar Afhandlinger om Stednavne, til Dels skrevet af stedlige Medarbejdere, der med den største Iver gaar op i deres Opgave. Lærernes Indsamling har vist til fulde, at Interessen er udbredt over alle Egne af Landet. Det er en Videnskab, som i ganske særlig Grad har Befolkningens Kærlighed. En voksende Strøm af Forespørgsler rettes efterhaanden til Kontoret, der gerne, saavidt det kan overkommes, besvarer dem alle; Lokalhistorikere, der een Gang har søgt Oplysning i Samlingerne, bliver stadige Gæster, og Lærere, som besøger os og til Brug for deres Hjemstavnsundervisning vil have Klarhed over Betydningen af et eller andet sjældent Navn, kan vi ofte yde Hjælp ved et enkelt Kartotekopslag. Dog stilles der — ifølge Sagens Natur — mange Spørgsmaal, som der ikke kan gives positivt Svar paa. Den Udgivervirksomhed, som Udvalget med »Samsøs Stednavne« har indledet, er blevet hilst med særlig Glæde blandt interesserede (se saaledes Prof. Joh. Steenstrups

Anmeldelse i »Danske Studier« 1923, og Dr. Jöran Sahlgren's i »Namn och Bygd« 1922).

Det tør derfor sikkert uden Modsigelse hævdes, at Stednavneudvalget i sit Kontor og sine Samlinger har skabt en Institution af stor videnskabelig og praktisk Betydning, og det har da ogsaa været Udvalget en Glæde at se, at den af udenlandske Sagkyndige omtales med den største Beundring. Selv i Norge og Sverige, der dog har arbejdet længere paa den systematiske Navneforsknings Omraade og har flere og større Resultater at opvise, ser man med Beundring hen til Stednavneudvalgets planmæssige Indsamlinger og velordnede Arkiv. I 1920 fik Sekretæren fra norsk Side Opfordring om at komme til Kristiania og ved Historikermødet der redegøre for Ordningen, da man havde Planer om noget lignende i Norge; i 1922 besøgte Medlemmer af den svenske parlamentariske Folkminneskommitte, som ogsaa havde med Reorganisationen af den svenske Ortnamnskommitte at gøre, Udvalgets Kontor og søgte Oplysninger, og ved Reorganisationen i Slutningen af samme Aar afgav Stednavneudvalgets Sekretær en Indberetning, paa Grundlag af hvilken der blev stillet Forslag om en Ordning i Hovedsagen efter dansk Mønster. I England har Professor Allen Mawer i 1922 med Støtte af British Academy iværksat en landsomfattende »Place-name Survey«, og i et indledende Skrift (»English Place-Name Study«) gør han udførlig Rede for, hvad der hidtil er foretaget for Stednavneforskningen i hvert enkelt af de skandinaviske Lande og slutter (p. 13) med at sige: »What has been done in the Scandinavian kingdoms should serve as an example and encouragement to us in England«. Den belgiske Professor J. Mansion tager i »Leuvensche Bijdragen« 1922 til Orde for, at der ogsaa i Belgien iværksættes en systematisk Indsamling; han gør (p. 25) Rede for den danske Undersøgelse og tilføjer: »De heele inrichting van den arbeid kan ook voor andere landen als model dienen«. Hvad Finland angaar, har Professor T. E. Karsten i »Nya Argus« 15. Marts 1923 redegjort for den norske, den svenske og særlig den danske Stednavneindsamling og slaæet stærkt til Lyd for, at Arbejdet ogsaa i Finland maa blive foretaget efter skandinavisk Mønster.

Stednavneudvalget, i Nov. 1923.

Gunnar Knudsen.